

Incipit compēdiū breue et vtile. aliquarū materia rū comuniuz ad fidem et doctrinā catholicam spectantiū quod eidem cancellario ascribitur sed nō apparet esse suum.

In isto libello est quedā breuis et summaria. vtilis tamen expositio. Primo de articulis fidei. Secundo decem preceptorum legis. Tertio septem sacramentorum ecclesie. Quarto septem virtutum. Quinto de septem petitionibus cōtentis in oratione dominica. Sexto de septem donis spūs sancti. Septimo de octo beatitudinibus. Octauo. de vicijis/ tam nature q̄ voluntatis.

Tractatus primus de articulis fidei. Et primo quid sit symbolum et vnde dicatur.

Symbolum est omnium credendorū ad salutem spectantiū/ compēdiosa collectio. Quoniā vt ait cassianus libro. vi. quicquid per vniuersum diuinorum voluminum corpus immēsa diffundit copia/ totum in simbolo colligit/ breuitate perfecta. Dicit autem symbolum a syn quod est conetabile quod est sententia. quasi collectio sententiarū. Vel vt alij volunt a syn quod est con et bolum quod est frustū. quasi frustorum id est capitulorum vel particularum fidei collectio. Secundū papiam symbolum est collectio aut pactum seu placitum quod fit homini cum deo.

Quid sit articulus

Articulus fidei et vnde dicatur. Sciat autē articulus s̄m richardum de sancto victore. in diuisibili veritas d̄ deo. artas nos ad credendum. Dicitur in dicta descriptione veritas indiuisibilis. quia articulus nō diuiditur. sed stat in eo indiuisio credibiliū. Articulus enim de se in q̄stum articulus. nō est resolubilis in articulos siue in credibilia. peruersitate tamen heresum inualecente/ quedam que cōiungebantur in simbolo apostolorū postea oportuit diuidi. Verbi gratia. Dicebāt quidam chriūtū non verum esse hominē neq̄ vere natum. Alij autem dicebant vere natum. sed non vere cōceptum de virgine sed corpus attulisse de celo. Vñ sancti patres vnum articulū/ in duos diuiserunt. vt vnus esset articulus de conceptōne. alius de vera eius natiuitate. Et cōsimiliter in alijs et alia causa diuisis. Et ita ly indiuisibilis/ in quibusdam articulis priuat actum diuisionis et possibilitatem. in quibusdam priuat solum actū. sic scilicet quia sunt quidā articuli qui s̄m assignatiōem apostolicam nō diuidunt. possunt tamē diuidi. Et sunt quidam articuli qui neq̄ diuidūtur neq̄ diuidi possent. Et nota q̄ in dicta descriptione dicitur de deo. cum tamē articulus aliquis prima facie videat esse de creatura. Verbi gratia. Carnis resurrectiōem. Teruntamen omnis articulus principaliter de deo est. vnde respectu articuli immediate tacti/ dicit damascus. Non credimus resurrectionem futurā. nisi diuina virtute. scilicet cooperante. Vnde et hoc credit fides catholica. scilicet promissam resurrectiōem diuina efficiendā virtute. Et sic patet quod iste articulus de deo est. quia de diuina virtute/ nostrā resurrectiōem operante. Istomodo omnes articulos qui vidētur esse de creatura. facile cōtingit reducere ad diuinam virtutē. et ita ad deum. Item in dicta descriptione dicitur artans nos ad credendum. Et tamen voluntas libera est nec potest cogi vel artari. Sed quis in volendo et consentiendo non possit voluntas cogi/ quia quo ad hoc libera est. p̄tamen alluci et trahi in p̄gnoscedo. qm̄ si intellectui bñ disposito/ infundat seueritas ip̄m intellectuz illuminās. necesse est veritatē p̄gnoscerē. et p̄sequēs allucere. et

Compendiū Theologie

tunc trahit ad consentiendū agnīte veri-
rati. Unde Aug⁹. Verba trahit ouē. Hoc
modo artat nos articulo ad credēdū. Un-
de qdam artans id est trahens

Diuisio et expositio

articulorū fidei Et primo primi.

Duidit autem et distinguit. sym-
bolū p̄cipue apostolorū in. xij.
articulos. fm nūez. xij. aposto-
lorū q̄ contulerūt credenda. qz
ipsi hoc symbolū composuerūt. Scdm
alios vero diuidit in. xij. vt patebit infra
¶ Unus articulo et prim⁹ attribuit patri
fm priorē modū. sex attribuūtur filio. et
quinq̄ spiritui sancto ¶ Prim⁹ autem qui
attribuit patri est iste. Credo in deum pa-
trem omnipotentē creatorē celi et terre. Ubi
primo nota differentiā inter credere deū.
et credere deo et credere in deum. Quia fm
Aug. credere deo/est verbis ei⁹ siue sc̄ptu-
re sacre fidem adhibere. Credere deum est
credere deū esse. scz quia est. Credere in de-
um est credēdo deū fide et affectōne. siue fi-
de opante p̄ dilectōnem/ tendere in ipm.
¶ Igitur expone sic. Credo in deum scilicet
singulariter. qz in vnū deum. Unde deu-
ter. vi. Audi israel domin⁹ deus tu⁹ deus
vn⁹ est. ¶ Patre. qd̄ hic p̄sonalit̄ tenetur
qz subiūgit filiū eius. In oratiōe vero do-
minica tenet̄ ly pater essentialiter vbi agi-
tur de paternitate/ vel adoptōis qua pat-
nitate ipsa trinitas est pater bonorū/ vel
creatōis/ qua paternitate tota trinitas
pater est tam bonorū q̄ malorū. fm illud
deutero. xxxij. Nūquid nō ipse est pater tu-
us q̄ possedit te et fecit et creauit te. Om-
nipotentē appropriate. q̄uis enī fili⁹ sit
omnipotēs et spiritus sanctus. omnipotens
tamen q̄ndo ponit appropriate/ attribuit
patri. sicut sapiētia filio. et bonitas sp̄i-
tuisancto. ¶ Creatorē celi et terre. Ad lite-
rā summe nature/ quā designat noīe celi/
et infime. quā designat noīe terre/ et sicut
inde collige creatorē medioz. Positis
enim extremis colligūtur media. Vel per
celum et terram intelligat̄ tam sp̄ialis q̄
corpalis creatura p̄fecte formata/ vt celū
sit inuisibilis et sp̄ialis creatura/ terra au-
tem omne corporeū et visibile. Unde aliō
symbolū exponens dicit factorē celi et ter-
re/ visibilitū omnium et inuisibilitū. Et nota
qz creare siue creatorē esse/ poti⁹ sonat po-

tentiā q̄ sapiētiā vel bonitatem. qz ope-
ratio egredit̄ a potentia et maxime virtu-
osa. Unde Jobā. p̄mo Omnia p̄ ipsum fa-
cta sunt. Et in psal. Omnia in sapiētia fe-
cisti. Ideo appropriate attribuit creare pa-
tri sicut et potentia/ cū tamen pater omnia
creet p̄ filiū coopante sp̄i sancto/ qz indi-
uisa sunt opera trinitatis/ et tote tres p̄so-
ne/ vnus sunt creator. ¶ Et aduertēdum
hic qz per hoc qz dicit deū singulariter/ de-
struit errores quorundam gentiliū qui fin-
gunt plures esse deos qd̄ manifestissim⁹
est error/ qz illo posito/ clare patet qz nul-
lus eorū sit de⁹. Si enī plures sunt/ diffe-
runt inter se per aliquid quod habet vn⁹
qd̄ non habet alius. Sic null⁹ eorum erit
summū bonū/ qz sic null⁹ eorū habet oīa
bona/ et sic null⁹ eorū erit deus/ qz de⁹ est
summū bonū qd̄ cōtinet omnia bona. ad
rhoma. xi. ¶ Itē per h̄ qz dicit patrem/ de-
struit obstinatōem iudeoz. qui nō atten-
dūt distinctōez p̄sonalē patris et filij. ¶ Itē
per h̄ qz dicit creatorē celi et terre/ destruit
errorē phozū dicētū mundū fuisse ab et-
no et deo coeternū. sicut dicit aug. aristotele
posuisse et platonē. Itē p̄ illō idē
destruit errorē manicheoz qui dicūt oīa
corpalia/ creata a deo tenebrarū. ¶ Sed
ex istis oritur dubitatō. Si enim credere
in deū est tendere in eum fide opante per
dilectōnem vt dicitur supra/ cum in pctō
mortali existentes nō habeant istam fidē
sic in deū tendēt. videtur qz nō credāt
in deum/ et ita mentiūtur et peccant quan-
do dicūt symbolū. quod graue est dicere.
Ad qd̄ dicit fm q̄sdaz. qz ipse peccator di-
cit credo. et nō in p̄sona sua sed in p̄sona
ecclesie. Sicut et illō. lauabo p̄ singlas no-
ctes lectū meū et c. qd̄ nisi in p̄sona ecclesie
que in aliquibz mēbris per singlas no-
ctes lachrymat dicere/ esset mendaciū in
ore maloz. immo etiā et multoz iustoz.
Et similr̄ cum mulier dicit psal. letat⁹ suz
in his que dicta sunt mihi et c. incongrua
eēt locutō/ nisi in p̄sona iusti generaliter
loqueret̄ siue ecclesie. Sicut hic in p̄sona ec-
clesie dicit. Credo in deum et c. et sic nō peccat
nec menti⁹. Alij dicunt qz exis in pctō mor-
tali/ nō dicit qz credat in deū cū dicit cre-
do et c. sed p̄fiteat̄ articulos fidei. Et ē sensus
Credo in deū. i. p̄fiteor credēdo esse deū.
Et ita large sumit̄ hic credere August. ve-
ro supra sumit̄ magis stricte.

Expositio secundi

articuli fidei.

Secundus articulus principalis et primus eorum qui attribuuntur filio est iste. Et in **I**hm xpm fi. ei. zc. Et supple credo in **I**esum xpm. zc. Que duo nomina / frequenter in nouo testamento coniungunt. Quia vnū eorū scz **I**esus exprimit eius deitatem. interpretatur enī saluator. et in q̄ntum deus specialiter saluator est. Et reliquū nomen scilz **C**hristus exprimit humanitatem. quia interpretatur vnctus. et in q̄ntum homo vnctus est precosoribus suis. **F**iliū eius vnicus id est naturalē nō adoptiuū. Unde aliud symbolum / determinando dicit. Et ex patre natū. zc. Vel vniciū dicit. quia non est vnus filius in q̄ntum deus. z alius filius in q̄ntum homo. Sed idem xps in duabus naturis. scz deitate z humanitate. z tribus substantiis. scz deitate anima z carne vnicus est filius. Unde **A**ugustinus in ecclesiasticis dogmatibus. Non duos filios fatemur si cut sepando naturas nestorius tradit. scz deum z hominē / vnū filium credim⁹. manentē in duabus substantiis. non tamen cōfusus naturis. quāuis enim duas habeat natiuitates. vnā qua nascit de matre. z vnā qua nascit ex deo patre / tamen est vnicus filius nō duo filij. Quando ego / in conceptōne p viam generatōnis pcessi a patre / z sic quadā natiuitate nat⁹ sum in vtero. Secundo natus sum de matre ex vtero. nec tamen ppter istas duas natiuitates / dicēdus sum duo filij sed vnicus. **S**equitur dñm nostrū. Unde ipse dicit math. vlti. Data est mihi omnis potestas in celo z in terra. zc. **P**er hoc etiā q̄ dicit **I**esum xpm quod interpretatur saluator et vnctus / deridet hebetudo iudeorū qui suū messiam id est saluatorē adhuc futurum expectant. **P**er hoc etiā q̄ dicit filium vniciū / destruit heresim sabelliano / rum dicentiū eandē psonam esse patrem z filiū. quod apertissimū apparet mendacium qz fm decursum naturalē / oportet q̄ inter patre z filium psonalis sit distinctio licet conformitas sit nature z similitudo. Quales etenim sum⁹ nos. tales q̄ a nobis generantur. Unde de ipsa diuina filiatiōe dicit ad romā. viij. Accepistis spm adoptionis filiorū. zc. Et post pauca. Si at

filij / z heredes. heredes quidē dei / coheredes autē christi. Et ad eph. i. **P**redestinauit nos in adoptionem filiorū per **I**esum christum. Nullus enī seipm gignit. Unde cum idē sit pater quod filius in substantia. oportet q̄ alteritas sit psonarū. **P**er hoc etiā q̄ dicit dominū nostrū / destruit heresis arrianorū qui ponūt inequalitatem psonarū. Unde **J**ohā. x. Ego z pater vnū sumus. Et ad hebre. i. qui cū sit splendor glorie z figura substantie eius. Et fm **A**thanasium. **E**qualis patri fm diuinitate zc. **S**icut enī pater dñs est omnīū z omīpotens / ita est z filius. Quod expressius determinat in alio simbolo vbi dicit. omni potens pater. omnipotēs filius. quod tamen intelligat fm diuinitatem. Quāuis enim humanitati christi collata sit omniscientia. nō tamen omīpotentia.

Expositio tertii

articuli fidei.

Tertius articulus principalis et secundus eorum qui pertinent ad filium. qui determinat vtranqz eius natiuitatem. scz in vtero et ex vtero. Et est iste. Qui concept⁹ est de spiritu sancto natus ex **M**aria virgine. **D**ic ergo. qui scilz xps / concept⁹ est de spū sancto id est opatione spiritus sancti. vno etenim eodēqz momento / segregata fuit illa caro assumpta / a reliqua carne virginis / opatiōe spiritus sancti. et animata anima rationali. et deitas eis vnita. Unde nō est putandū q̄ sit concept⁹ de spū sancto sicut proles de semine paterno concipit. qz sic transisset spū sanct⁹ omīno. mutat⁹ qz fuisset in carnem. sic paternū semen transit in carnē. p lis / amittens propriā speciē / qd est etiam solo cogitatu abhorrendissimū. Unde **L**yde / nō denotat circūstantiā cause / materialis / sed poti⁹ cause efficientis. Quāuis enim incarnatio filij dei / sit op⁹ toti⁹ trinitatis / qz qd operat vna persona / operant omnes (eo q̄ indiuisa sunt opera trinitatis) ipsa tamen gratia / mediante q̄ natura hūana vnit diuine / est donū appropriatū spū sancto / qz hec gratia appropriate pcedit a caritate seu a benignitate dei / q̄ spū sancto appropat. **N**ō ei de⁹ i q̄ntū potēs vel i q̄ntū sapiēs / s; in q̄ntū bon⁹ z benign⁹ nostram redemptōem opatus est / per incarnationem filij dei. **D**icitur igitur. qui

Compendiū Theologie

conceptus est de spiritu sancto. non naturaliter. sed opatione spiritus sancti et quasi secundum appropriationem cause efficiētis. In quo verbo tangit natiuitas eius in utero scilicet qua natus est de patre veniens. nec tamen recedens. De qua **Dat. primo** Quod in ea natus est / de spiritu sancto est **Glosa Natum. i. conceptum.** Dicitur postea natus ex **Maria** virgine scilicet natiuitate ex utero. de qua **Luce. ij.** Et peperit filium suum primogenitum etc. **Per hoc autem** patet / qui conceptus est de spiritu sancto. i. opatione spiritus sancti et non opatione virili / destruitur heresis hebeonitarum. qui asserunt christum ex **Maria** et **Ioseph** nuptiali coitu esse conceptum. **Per hoc etiam** quod subdit. natus ex **Maria** virgine ut scilicet de vera matre de qua materia corporis assumpsit / destruit error valentini et aliorum dicentium de virgine christum nihil corporis assumpsisse. sed per eam quasi per fistulam transisse.

Expositio quarti

Quartus articulus principalis / et tertius eorum qui pertinent ad filium. et quidem describit passionem eius sacramentum secundum omnia que circumstant mortem eius. ut est flagellatio. crucifixio. sepultura. et huiusmodi. est iste **Passus** sub pontio pilato. crucifixus. mortuus et sepultus. **Qui** supplet christus / passus est sub pilato. i. sub potestate pilati. **Pilato** dicto pontio scilicet genere. quasi dicat non romano. quod forte dicit ad differentiam alicuius alterius pilati. **Crucifixus** in quo distinguit passionem suam a passione aliorum qui suspenduntur in patibulo. **Quia** secundum yfido. patibulum prope dicitur ubi homo suffocatur et statim moritur. **Crux** vero ubi diu tortus / tandem languenti morte moritur. ubi mors grauior et productior est. **Tamen** multotiens unum pro alio ponitur. **Sequitur** mortuus vera morte. per dissolutionem scilicet anime a corpore. diuinitas tamen semper coniuncta mansit utrobique. **Unde** augustinus. super **Iohannem** Verbum diuinum ex quo hominem id est carnem et animam suscepit / nunquam deposuit. **Mors** ergo / ad tempus carnem et animam sepauit. neutrum tamen a verbo. **Et** sepultus. non tamen ut alij corruptus et incineratus.

Unde in psal. **Non** dabis sanctum tuum videre corruptionem. **Per** hoc autem quod dicit passus crucifixus mortuus / ostendit veram carnem utpote sensibilem et passibilem habuisse. **In** qua eliditur error apollinaristarum. qui dicunt eum sensu et carne sensibili caruisse. cum tamen verissimam carnem habuerit. et optime complexionatam. et ideo maxime passibilem. **Nec** absorpta fuit illa passio per unionem deitatis. quia in illa unionem (ut dicit damasus). suata fuit vtriusque nature proprietas. **Nam** quod passibile / mansit passibile sicut humanitas. et quod impassibile / mansit impassibile sicut diuinitas. **Quinimo** incopabilem penam grauiorem sustinuit. quam posset purus homo sustinere. eo quod prebebat ei illa unionem robur et vires ad sustinendam tam amarum passionem / in qua purus homo qui eiusdem tenentudinis esset (ut dicunt) in initio passionis defecisset. **Destruit** in hoc etiam error illorum qui dicunt carnem illam in naturam deitatis transisse. et ideo impassibile fuisse. **Duos** confutat hieronimus in epistola ad damasum papam.

Expositio quinti

Quintus articulus principalis in numero. et quartus eorum qui spectant ad filium pertinet ad redemptionem eorum sacramentum qui erant in limbo inferni conclusi secundum quod prophetauerat zacharias. ix. capit. **Tu** quoque in sanguine testamenti tui / emisisti vincos tuos de lacu in quo non est aqua. **Et** iste. **Descendit** ad inferna tertia die resurrexit a mortuis. **Descendit** tamen. scilicet in anima deitate unita. quia corpus in sepulcro quieuit. et deitas ubique erat. **Un** sine ea descendere non potuit ad inferna. i. ad limbum. parte. scilicet inferni superioris. quod detinebant saluandi. quibus debitum hominis pro peccatis pro morte christi solueret. quod ait dicit psal. eruisi animam meam ex inferno inferiori. non est infernus. **Dicit** ei ibi limbo inferni inferioris respectu aeris caliginosi in quo ut in suo inferno affliguntur modo maligni spiritus. **Un** respectu illius aeris qui ad situm. limbo hoc est superior pars inferni dicitur inferni inferioris. **Tertia** die resurrexit a mortuis. ut per synodothen per ponat per toto. ut videlicet per illius diei pasceus qui mortuus est / pro vna die computet. et nocte sequens dominice. cuius mane resurrexit / per die tertio

Per hec autem verba destruitur error eorum qui negant resurrectionem nostram. Negare enim nostram resurrectionem est quodammodo negare resurrectionem christi. Sic enim arguit apostolus peria ad Corinthios. **Et** si christus resurrexit et nos resurgemus. **Q**um autem ad destructionem consequentis sequatur destructio antecedentis si nos non resurgemus. neque christus resurrexit. **E**t nota quod secundum istam distinctionem articuloz. hec duo coniunguntur. scilicet descensus ad inferos et resurrectio a mortuis. quia iste articulus dicit totum quod christus nobis per suam mortem meruit. hoc autem est redemptio in anima. que completa est per fracturam inferni in descensu ad inferos. et redemptio in corpore que completa est in resurrectione per gloriam corporis.

Expositio sexti articuli fidei.

Sextus articulus principalis in numero. et quintus eorum que spectant ad filium pertinet ad apertionem loci latitudinis. ubi per nobis precursor facit christus ascendit per pandens iter ante nos. et est iste. Ascendit ad celos se det ad dexteram dei patris omnipotentis. Ascendit igitur ad celos secundum humanitatem vel in quantum homo qui ubique est secundum deitatem. Ascendit inquam non statim post resurrectionem. sed post quadraginta dies. quibus apparuit per multas vices discipulis suis. ut fidem eorum roboraret apparitionibus. et probaret gloriosam resurrectionem sui corporis. quod oculis suis paulo ante discipuli viderant exprinctum. **S**equitur sedet ad dexteram dei patris omnipotentis. id est in eterna beatitudine. ad quam dexteram positus est electos suos. ut dicitur matheo. **Et** statuet oues que de a dextris. **U**el ad dexteram dei patris. id est in iudiciali parte. quod ut dicitur iohanne. **Pr**imum iudicium dedit filio. **E**t utrumque notat cum dicit sedet. quod sedere est descendit et iudicantium. quasi dicitur. pacifice gloriosam. et omnia quiete et pacifice cum patre iudicat et disponit. et iste articulus destruit illam heresim que negat equalitatem patris et filii. **E**t sicut illa que dubitat de ascensione eius in celum. et per consequens negat nostram que causat ex sua. sic erectio membrorum sequitur ad erectionem capitis. **U**nus autem angelus. **U**is ascendere ad celum. ascendente tene. etenim

per teipsum leuari non poterit. Si ergo vis ascendere. membrum illius esto quod solus ascendit Job. **iiij.** Nemo ascendit in celum nisi qui descendit de celo filius hominis qui est in celo.

Expositio septimi articuli fidei.

Septimus articulus principalis in numero. sextus vero ultimus eorum que secundum istam assignationem pertinent ad filium. est de reditu ad iudicium. quoniam ut dicitur iohanne. **Pr**imum iudicium dedit filio. ut scilicet ille qui uiuus iudicat est et exinde mortuus. iudicet uiuos et mortuos. et est ille. **I**nde venturus est iudicare uiuos et mortuos. **I**nde scilicet. id est postmodum **U**el inde. id est de celis quos ascendit. venturus est in die iudicii. iudicare uiuos et mortuos. **A**d istam. quia tunc et uiui et mortui replebunt iudicandi. ut inquit apostolus peria ad thessalios. **Et** mortui qui in christo sunt resurgent primi. deinde nos qui uiuimus qui relinquitur sicut raptemur cum illis in nubibus obuiam christo in aera. **I**lli tamen uiui qui reperiunt morientur. sed statim in momento resurgent. iudicium cum resuscitatis recepturi ubi non putet per tractum et moram temporis singulorum examinationem fieri. sed uno eodemque momento et merita singulorum discurret et discussa iudicabit. **U**nus autem angelus. **N**on est in illo iudicio singulorum hominum vicissim operanda discussio. sed momentaneo discussu simul omnia sic et fecit sic et iudicabit. **U**el aliter. **V**enturus est iudicare uiuos. scilicet vitae gratie. et mortuos scilicet morte culpe. **U**bi nota. quod aliud simbulus addit ista verba cum gloria. quia licet christus in forma serui in qua iudicatus est sit ipse se iudicaturus. tamen in forma gloriosa apparebit et in carne glorificata. **U**el eius gloria id est cum societate gloriosa electorum simul iudicantium. quia ut dicitur ysaie. **iiij.** Dominus ad iudicium ueniet cum senioribus populi sui et principibus eius. **E**t quo patet quod quidam ibi iudicabunt et non iudicabunt. ut perfecti qui omnia propter christum reliquerunt et secuti sunt eum qui christi in iudicando assessores erunt. alij non iudicabunt. sed iudicabuntur scilicet fideles qui secundum opera sua recipiant iuxta discussionem de qua habet mattheo. **xxv.** Esuriui et edistis mihi madu-

Compendiū theologie

care rē. cum alijs ibidem taz respectu ele
ctorum q̄ respectu reproborum expositis
Iudicabuntur enī quidam eorū ad glo
riam / et quidā eorum ad p̄nam. aliq̄ nec
iudicabunt nec iudicabuntur. scilicet infi
deles. quia iam iudicati sunt. Unde io
hannis. iij. Qui non credit / iam iudica
tus est.

Expositio octavi articuli fidei.

Quinq̄ autē articuli sequentes
pertinet ad spiritum sanctum /
tam in se q̄ in donis suis. In
sedico. quia in octavo articulo
in ordine omnium duodecim articuloꝝ
primo vero in ordine istorum quinq̄
exprimitur personalitas sua. et est iste.
Credo in spiritum sanctum. Et circumlo
cutivē loquitur. Quando enī hec vox spi
ritus sanctus / capitur dictio aliter / tunc
solam tertiam personam in trinitate re
signat. Quando autē vi orationis tene
tur / essentialiter sumit. et cōuenit toti
trinitati scz x̄o. Et nota q̄ i alio sim
bolo / ad maiore expressionem istius ar
ticuli / adduntur plura. scilicet in sp̄m
sanctū dominū et vivificantē. qui ex pa
tre filioq̄ p̄cedit. qui cū patre et filio si
adoratur et cōglorificat. qui locus est
per p̄phetas. Et hoc propter quasdam he
reticos que postea pullulauerūt. Impiissi
mi enim nestorius et euthicius dixerunt
spiritum sanctū esse seruum patris et filij et
eis obedire / sicut virtus quedam aliena
ab essentia eorū. nec dare vitā gratie / nec
inspirationē. et ideo additus est dominū
et vivificantē. Et ad equalitatē signifi
candam appositū est / qui ex patre filio
q̄ procedit. qui cū patre et filio si
adoratur et cōglorificat. Montanus autē
quidā hereticus. et porphirius quidam
alius post eū discipulis suis dixerunt. p̄
phetas nō diuino spiritu. sed tanq̄ pro
phanaticos locutos fuisse. sicut loquū
tur energumini et arrepticū. Et vt eorū
error excluderetur addiderūt / qui locu
tus est per p̄phetas. quia cum spiritu sc̄o
inspirante locuti sunt sancti dei homines.

Expositio noni ar ticuli fidei.

Donus articulus in ordine prin
cipali / et secundus eorum qui
spectat ad spiritum sanctū. s̄m
salicē q̄ signat et vnit genera
liter ecclesiam est iste. Sanctā ecclesiā
catholicam. Et nota q̄ illud q̄ sequit̄
scz sanctorū cōmunionē adiungunt aliq̄
isti articulo. aliq̄ vero adiungit articulo
sequenti. Sc̄m primū modū exponit̄
sic. Credo / supple sanctā ecclesiam catho
licam / siue militātem siue triumphantē
esse cōmunionem. id est cōgregationem
vel societate sanctorū. Vel sic. Credo san
ctam ecclesiam catholicam adhuc in ter
tis militātem. et credo sanctorū commu
nionem. id est sanctorū societatem in ce
lo scilicet esse. hoc est eccliam triumphantē
quasi diceret. vtrancq̄ ecclesiam credo.
Vel credo sanctā ecclesiam catholicam
hoc est siue militātem siue triumphantem
et credo sanctorū cōmunionē. id est suffra
gia ipsius ecclesie que communicamus.
Vel cōmunionē. i. eucharistiā esse. sc̄s
in altari. q̄ negat albigenes. Sc̄m
vero eos q̄ tantūmō ponit istud p̄ arti
culo sanctā eccliam catholicā / exponitur
sic. i. eccliam vniuersalē. Catholicon enī
grece / latine signat vniuersalē. et dicit̄
ecclesia vniuersalē s̄m locū / duabus re
causis. Prima. s. q̄ est vniuersalē p̄ dica
ta per q̄ttuor p̄tes terre. An in psal. In
omnem terram eruit sonus eorum. Se
cunda causa quia articulos habet vniuer
saliter veros. quibz scilicet nullū falsum
potest subesse.

Expositio decimi articuli fidei.

Decimus articulus in ordine pri
cipali et tertius eorum qui spe
ctant ad sp̄m sanctū. s̄m scilicet
effectū gr̄e contra pctm̄ est iste
Remissionē pctōꝝ scilicet credo. Et in
telligat generalr̄ de remissionē pctōꝝ.
siue que fit in baptismo. siue q̄ fit extra
baptismū. sic in penitētia. Tamē aliud
symbolū nō videt loq̄ nisi de remissionē
pctōꝝ q̄ fit in baptismo. Dicit enim
confiteor vni baptismū in remissionem
peccatorū. sed hoc quod ibi specialr̄ dicit̄
de baptismo fuit contra hereticos cer
tos impugnātes sacramentū baptismi

Est ergo sensus Credo remissionem peccatorum fieri. supple per xpi. siue in baptismo triplici. scz fluminis / fluminis et sanguinis / siue post baptismum in penitentia. **S**com alios autem (qui vt supra tactum est) istud adiungunt cum articulo precedenti vt scilicet sit vnus articulus. ecclesiam sanctam catholicam / sanctorum comunione / remissionem peccatorum. sicut inferius latius dicitur. sic errorne. Credo ecclesiam catholicam. id est vniuersalem ecclesiam / habentem modo vel habituram in futuro / comunione sanctorum. id est omnem vnionem vel societatem sanctorum. quando scilicet regnum militans / veniet ad regnum triumphantis. Et credo supple hanc persecutam vel consecuturam remissionem peccatorum scilicet per ecclesiastica sacramenta et bona opera. quod dicit. Credo peccata dimittit his qui sunt de ecclesia fidelium et non alijs. Quauis enim deus per se dimittat peccata non tamen dimittit nisi per presentiam sacramentorum / nisi necessitas excluderet beneficium sacramenti. Prior tamen modus exponendi ouenientior apparet.

Expositio vndecimi articuli fidei.

Vndecimus articulus in ordine principali / et quartus eorum qui spectant ad spiritum sanctum. est de spiritu insufficiente super interfectos veneno primi pentis. de quo predictum est ezechiel ezechiel. xxxvij. A quatuor ventis veni spiritus et insuffla super interfectos istos et reuiuifcant. et est iste. Carnis resurrectionem. et est sensus. Credo spiritum sanctum / per reductionem spiritus creati ad corpus / facientem sua virtute carnis resurrectionem. Quod etiam innuit psalmus. cum dicit. Emitte spiritum tuum et creabuntur et renouabis faciem terre. **I**n qua resurrectione credendum est idem corpus quod per mortem cecidit / ad eundem spiritum. id est ad eandem animam reditursi siue cuiuslibet membri materia ad idem membrum in quo erat redeat vt exponit aliqui / siue eadem materia tota corporis redeat ad totum corpus / non tamen necessario materia cuiuslibet membri ad idem membrum secundum exemplum quod ponit augustinus. Quod de statua enea fusa / fit massa. et iterum de eadem massa fit statua. vbi est omnimoda idem /

titas materialis et numeralis inter statuam priorem et posteriorem. quia materia est eadem numero et forma naturalis. scz eneitatis et tamen forte quod prius fuit materia pedis in statua priori / fusa / erit materia brachij in statua posteriori. Et similit in proposito. **A**rgumentum autem infallibile quod resurrectionis erit quotidie habemus. Unde dicit petrus rauenensis. Credo te homo in morte posse resurgere. qui antequam viueres nihil fuisti. aut quare dubitas quod resurgas. cum totum quod in rebus est continue sic resurgat? Sol enim occidit et resurgit. dies se pelitur et redit. menses anni. fructus. tempus. semina cum transeunt ipsa moriuntur. cum redeunt ipsa sua morte viuescunt. Et tu etiam quotiens dormis et dormiendo euigilas / tecum quasi moreris et resurgis.

Expositio duodecimi articuli fidei.

Duodecimus et ultimus articulus in ordine principali / et quintus eorum qui spectant ad spiritum sanctum / est de spiritu sancto. eterno. electo. permanente. et est iste. Vita eterna. et est sensus. Credo vitam eternam a spiritu sancto in primis electis collatam. **I**n ista etiam articulo mors eterna docetur debere credi reprobis futura. quasi dicat. Credo vitam eternam primis bonorum et mortem eternam supplicium malorum. **D**ec autem vita eterna / consistit in gloria anime et corporis. Gloria autem anime in tribus consistit scz in manifesta cognitione summe trinitatis que succedit fidei. Iob. xvij. Dec est vita eterna vt cognoscant te solum deum et quem misisti iesum christum. **I**tem in perfecta eius fructioe que succedit spei. **I**tem in perfecta eius dilectione. quia non euacuabitur sed perficiet caritas ipsius dei. Gloria autem corporis in quatuor etiam consistit. scz in agilitate. subtilitate. claritate. in impassibilitate. **D**e quibus dicit sapientia. ij. Fulgebunt iusti et tanquam scintille in arundinetis discurrent. **S**i igitur fulgebunt / ergo habebunt claritatem. **S**i iusti / ergo habebunt immortalitatem seu impassibilitatem. quia sapientia. i. **I**usticia perpetua est et immortalis. **S**i sint scintille / ergo habebunt subtilitatem. **S**i discurrent / ergo habebunt agilitatem. **P**er hunc articulum destruitur heresis ponentium

Cōpendiū theologie

teum non curate facta hominū et heresis potentium animā interire cum corpore.

Amen. Iste terminus amen / quōq; tenetur aduerbially. et sic interpretat fideliter. sicut aquilā. et sonat tantū sic ita fiat. Et ponitur venterono. xxvij. Et dicit omnis populus amen. Aliquando nominaliter aliquādo verbally. vt dari potest exemplum apocalip. iij. Hoc dicit amen. i. veritas. Vel amē. i. veritatē annunciās. Et potest hic sumi primo vel secūdo modo.

In sint alia credenda yltra articulos.

Sicut autē quera tur / an teneamur aliq̄ credere que nō sunt articuli. sicut vbi gratia. fornicationē esse peccatū mortale. et similia. Dicit vobis q̄ sic. Oportet enim multa credere q̄ nō sunt articuli. maxie ea q̄ articulos p̄cedūt. Credere enī deo nō est articulus. s; articulos p̄cedit. et tñ oportet deo credere. qz antecedit articulos. Et cum credere deo sit credere x̄bis ei⁹ siue sacre scripture q̄ dicit fornicationem esse mortale peccatū. patet qz quōuis nō sit articulus / oportet illud credere. Et sic qui negaret p̄cipia alicui⁹ art / diceret heretic⁹ in illa arte. sic q̄ negaret fornicationem esse peccatū mortale / vel aliqd qd̄ affert sacra scriptura. qd̄ quidē articulos fidei antecedit. hereticus i fide dēberet reputari.

Unde sumitur numerus et distinctio articuloꝝ fidei.

Dixit autē articuloꝝ et distinctionē s̄m p̄statū modū exponēdi sic accipe.

Cum enī credere habeam⁹ qd̄ deus i sua essentia vn⁹ et simplex / trin⁹ sit in p̄sonis. quib; q̄dez p̄sonis iuxta suas p̄prietates p̄sonales certe erga nos et n̄fam salutem attribuitur opatiōes p̄dicātes / q̄s etiā credere habeam⁹ / inde insurgit nūer⁹ et distinctio duodecim articuloꝝ fidei. iuxta duodecim q̄ sic nobis de ipsis p̄sonis diuinis credēda inclūbūt. Et qz iuxta ip̄m modū exponēdi / vnū attribuit p̄sonae patris. sex x̄o p̄sonae filij. et quōq; p̄sonae sp̄s sancti. ideo duodecim articuli fidei assignant. vnus respectu p̄fis. sex respectu filij. et quōq; respectu sp̄s sancti. **D**e vnico

articulo q̄ attribuit p̄sonae patris. **P**rim⁹ enī articulus q̄ vt tactū est attribuitur patri. exprimit eius p̄sonalitatem et omni⁹ potētiam / cum dicit Credo in vnū p̄m̄ omnipotentē creatorē celi et terre. et hunc articulus posuit petrus.

De primo sex articuloꝝ attributoꝝ p̄sonae filij. **P**rim⁹ vero sex articuloꝝ q̄ attribuitur filio exprimit eius p̄sonalitatem / cum dicit. Et in iesum x̄pm̄ filium eius vnūcū dominū nostrum. et hunc posuit andreas.

De secūdo et tertio. **S**ecūd⁹ exprimit vtrāq; eius natiuitatem / cum dicit. Qui conceptus est d̄ sp̄s sancto natus ex maria virgine. et hunc posuit iohānes euāgelista.

Tertius exprimit passionis sue sacramentū / cum dicit. Passus sub pontio pilato crucifiscus mortu⁹ et sepultus. et hūc posuit iacobus maior.

De quarto. **Q**uartus exprimit eius descensum ad inferos et p̄sequētē resurrectionē / cū dicit. Descendit ad inferna tertia die resurrexit a mortuis. et hunc posuit thomas.

De quinto. **Q**uintus exprimit ascensum suū ad superos et ianue celestis apertionem / cum dicit. Ascendit ad celos sedet ad dexterā dei patris omnipotentis et hunc posuit iacobus minor.

De sexto. **S**extus exprimit eius iudiciariā p̄tatem / cum dicit. Inde ventur⁹ ē iudicare viuos et mortuos. et hunc posuit philippus.

De quinq; articulis attributis p̄sonae spiritus sancti. **P**rim⁹ vō quōq; articuloꝝ qui attribuit spiritus sancto exprimit eius p̄sonalitatem / cum dicit Credo in sp̄m̄ sanctum. et hunc posuit bartholomeus.

Secundus exprimit eius sanctificationem et vnionē qua in eo vnitur ecclesia / cum dicit Sanctam ecclesiam catholicam sanctorū communionem. et hunc posuit matheus.

Tertius exprimit eius remissionē siue iustificationem per generalem remissionē / cum dicit. Remissionem peccatorum. et hunc posuit symon chananus.

Quartus exprimit eius viuificationem per generalem resurrectionem / cū dicit. Carnis resurrectionē. et hūc posuit iudas thade⁹.

Quintus et vltimus exprimit eternam eius p̄miationem / cū dicit. Vitam eternā et hunc posuit matthias. Et clarius hęc patent in figura sequenti.

De quadam alia distinctiōe articuloꝝ fidei.

Hec et alia distinctiō quorundā modernoz. q̄ symbolū in quatuordecim diuidit articulos. Diuidit enim primū et tertiu et quatuor articulos supra positos / quolibet in duos. nonū vō et decimū redigūt in vnū. prout videtur distingui symbolū nūcenum quō cantat̄ in missa. Et s̄m hanc distinctiōem ponūt septē articuli p̄tinētes ad diuinitatē. et alij septē p̄tinētes ad hūanitatē. sic sc̄z Nam symbolū aut est de deitate. aut de humanitate.

De septē articulis

p̄tinētibz ad deitatē. Et p̄tio de p̄mo.

Si autē est de deitate. tūc p̄mus articulus est vnū deū tantū esse. Et est iste. Credo in deū. Sc̄d̄s articulus est patrē esse vnū deū creatorēq; oim. Et est iste. Patrē omnipotentē / creatorē celi et terre. Et vt supra tactū est isti duo articuli s̄m assignatōem precedentē nō sunt nisi vn̄ articulus. Tercius articulus est filiū ei⁹ vni cum esse vnū deū sibi equalē. Et est iste. Et in Iesum xpm̄ filiū ei⁹ vnicū dñm nostrum. Quartus articulus est spiritū sanctū esse vnū deū ab vtroq; p̄cedentē. Et est iste. Credo in spiritū sanctū. Quintus articulus est deū p̄ctā dimittere / his q̄ sunt in ecclesia et habēt cōionem ecclesie et nō alijs. Et est iste. Sanctā ecclesiam catholicā. sanctorū cōionē. remissionē peccatorū. Et sic vt supra tactū est cōiungūt isti duo articuli in vnū sc̄z non et decim.

Sextus articulus est deū suscitaturū mortuos. Et est iste. Carnis resurrectōez.

Septimus articulus est deū esse remuneratōrē bonoz. Et est iste. Vitā eternā. Sub quo etiam cōprehendit̄ deū esse punitōrē maloz.

De septē articulis

p̄tinētibz ad hūanitatē. Si autē symbolū sit de humanitate. tūc articulus primus est q̄ xps̄ cōceptus est de sp̄s̄ sancto. Et est iste. Qui cōceptus est de sp̄s̄ sancto.

Secundus articulus est filiū dei natū esse de virgine Maria. Et est iste. Natus ex maria virgine. Et vt supra tactū est isti duo articuli s̄m assignatōem p̄cedentem

nō sunt nisi vn̄ articulus. Tercius articulus est filiū dei esse passum crucificum mortuū et sepultū. Et est iste. Passus sub pontio pilato. crucifixus. mortuus et sepultus. Quartus articulus est filiū dei descēdisse ad inferos. Et est iste. Descendit ad inferna. Quintus articulus est filiū dei resurrexisse a mortuis. Et est iste. Tertia die resurrexit a mortuis. Sextus articulus est filiū dei ascēdisse ad celos sedereq; ad dexterā patris. Et est iste. Ascendit ad celos sedet ad dexterā dei patris oipotētis. Septimus articulus est filiū dei iudicaturū bonos et malos. Et est iste. Inde vēturus est iudicare viuos et mortuos.

ExPLICIT TRACTATUS PRIM⁹ HUIUS LIBELLI QUI EST DE EXPOSITIōE ARTICULOꝝ FIDEI

Incipit tractatus

sc̄d̄s de decē p̄ceptis legis et eoz expositiōe

Incipit tractatus

de p̄ceptis legis summatim tangēda sunt. q̄d est p̄ceptum. Qualiter p̄cepta distinguantur Expositiō p̄ceptorū. De numero et sufficientia p̄ceptorū. Qualiter in ipsis p̄ceptis septē capitalia. p̄inde alia p̄ctā prohibeantur

De diffinitioe p̄cepti et eius expositione.

Diffinit autē p̄ceptū ab aliq̄bus sic. P̄ceptū est impium obligās ad obseruatōem rei v̄l actus impati. Extrahit̄ radicaliter hec diffinitio a diffinitōne p̄cepti quā dat augu. libro de v̄ginitate dicens.

P̄ceptū est. cui nō obedire peccatū est.

Dicit̄ in dicta diffinitōne obligās ad obseruatōem ad drām cōsiliū. q̄d p̄ se nūq; obligat. vt dicit̄ augu. q̄uis per accūs id quod cōsiliū videat̄ obligare. v̄tpore si in casu p̄ceptū nō possit impleri nisi fiat cōsiliū. vt si nō possum sustētare parentes. s. patrē et matrē / nisi vendā omnia tunc tenerer oīa vendere. Quod quidē de se cōsiliū. nec obligat nisi in casu p̄ accūs vt exemplificatū est.

Et si obijciatur q̄ similr obligat votū ad obseruatōem / sic